

KASBIY STANDART

Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash

Reyestr raqami:

QR kod

I. Umumiy ma'lumotlar

1. Kasbiy standartning qo'llanish sohasi: Ushbu kasbiy standart "Qishloq xo'jaligi dastgohlari va jihozlarini ekspluatatsiyasi va ularga texnik xizmat ko'rsatish bo'yicha chilangar-mexanik", "Traktor-buldozer texnikasi va qurilmalarini ta'mirlash hamda xizmat ko'rsatish mexanigi", "Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi traktorchisi-mashinist" va "Traktorchilari" kasblari bo'yicha xodimlarga malaka talablarini belgilash, ularning malakasini mustaqil baholash, ta'lim dasturlarini ishlab chiqish, shuningdek, tashkilotlarda inson resurslarini boshqarish sohasi va boshqa faoliyat yo'nalishlarida keng turda qo'llaniladi.

2. Ushbu kasbiy standartda quyidagi asosiy tushunchalar va atamalar qo'llaniladi:

agregat – traktor bilan biriktirib ishlatiladigan qishloq xo'jalik mashinalari majmuasi;

avtomatlashtirish – mashinalar ishini inson ishtirokisiz, avtomatik tarzda boshqarish;

bilim – kasbiy faoliyat doirasidagi vazifalarni bajarish uchun zarur bo'ladigan, o'rganilgan va o'zlashtirilgan ma'lumotlar;

chorvachilik uskunolari – chorva uchun yem berish, sog'ish, tozalash va kuzatish jarayonlarini yengillashtiradigan qurilmalar.

DACUM – korxonaning tajribali xodimlaridan iborat ekspert guruhlarida tuzilgan guruh muhokamalarini o'tkazish usuli;

ekinlarni parvarishlash texnikasi – ekinlar o'sish jarayonida ularni oziqlantirish, begona o'tlarni yo'qotish va kasalliklarga qarshi kurashish uchun ishlatiladigan mexanizatsiyalashgan qurilmalar;

informal ta'lim – aniq maqsadga yo'naltirilgan, ammo institutsionallashtirilmagan (muayyan qoidalar va normalarni mujassamlashtirmagan), rasmiy yoki norasmiy ta'limdan ko'ra kamroq tashkillashtirilgan va tarkiblashtirilgan hamda oiladagi, ish joyidagi, yashash joyidagi va kundalik hayotdagi o'quv faoliyatini o'z ichiga olgan ta'lim shakli;

iqtisodiy faoliyat turi – savdo uchun mo'ljallangan mahsulot ishlab chiqarish (xizmat ko'rsatish) maqsadida u yoki bu turdagi resurslarni (uskunalar, mehnat, texnologiya va boshqalar) birlashtirishga asoslangan ishlab chiqarish jarayoni;

kasb xaritasi – kasb nomi, mehnat funksiyalari tavsifi, kasbga qo'yiladigan

asosiy xususiyatlar va talablarni o'z ichiga olgan muayyan kasb to'g'risidagi tizimlashtirilgan ma'lumotlarni o'z ichiga olgan kasbiy standartning tarkibiy elementi;

kasb – ko'nikma va bilimlarni talab qiladigan muayyan funksiyalar va vazifalarni bajarish bilan bog'liq bo'lgan faoliyat turi;

kasbiy standartlar reyestri – bu kasbiy standartlarning nomi, qamrab olingan kasblar, uni qabul qilishga oid qaror (buyruq) rekvizitlari hamda amal qilish muddatini o'z ichiga olgan tizimlashtirilgan ro'yxat;

ko'nikma – mehnat vazifasi doirasida alohida yoki yakka harakatlarni jismoniy va aqliy jihatdan bajarish;

kultivator – yer sathini yumshatish, begona o'tlarni yo'q qilish va yerga havo kirishini yaxshilash uchun ishlatiladigan mashina;

mehnat funksiyasi – kasbiy faoliyat doirasida xodim tomonidan belgilangan natijaga erishish uchun amalga oshiriladigan mehnat vazifalari majmui;

mehnat harakatlari – xodimning mehnat predmeti bilan o'zaro ta'sirida muayyan mehnat natijasiga erishiladigan jarayon;

mehnat vazifasi – mehnat funksiyasi doirasida xodimga yuklanadigan (topshiriladigan) ishning aniq turi;

mexanizatsiya – mehnat jarayonlarida qo'l mehnatini mashinalar bilan almashtirish. Qishloq xo'jaligida mexanizatsiya dehqonchilik, chorvachilik va boshqa ishlarni yengillashtirishga xizmat qiladi;

norasmiy ta'lim – ta'lim xizmatlari taqdim etilishini ta'minlovchi shaxs yoki tashkilot tomonidan institutsionallashtirilgan (muayyan qoidalar va normalarni mujassamlashtiruvchi), aniq maqsadga yo'naltirilgan va rejalashtirilgan, shaxsni butun hayoti davomida o'qitishdagi rasmiy ta'limga qo'shimcha va (yoki) uning muqobil shakli;

seyalka (urug' sepish mashinasi) – urug'larni teng va chuqurlikda sepib chiqadigan mexanizatsiyalashtirilgan qurilma;

sug'orish tizimi (irrigatsiya) – dehqonchilikda suvni samarali yetkazib berish uchun qo'llaniladigan usullar va texnik vositalar majmuasi;

traktor – turli qishloq xo'jalik mashinalarini tortuvchi yoki harakatga keltiruvchi asosiy energiya manbai. Yer haydash, urug' sepish, sug'orish ishlari uchun ishlatiladi;

3. Kasbiy standartni ishlab chiqishga asos bo'lgan normativ-huquqiy hujjatlar:

O'zbekiston Respublikasining 2023-yil 9-noyabrdagi "O'simliklarni himoya qilish to'g'risida"gi O'RQ-877-son Qonuni;

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 10-yanvardagi "Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash, to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini tubdan isloh qilish hamda sohaning eksport salohiyatini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" PF-2-son Farmoni;

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 1-iyundagi "Pillachilik sohasida kasanachilikni qo'llab-quvvatlash hamda pilla yetishtirish uchun ozuqa

bazasini yanada kengaytirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-85-son Farmoni;

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 12-dekabrda "Qishloq xo'jaligida erkin bozor munosabatlarini yanada rivojlantirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-205-son Farmoni;

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 16-oktabrdagi "Kasbiy ta'limda malakali kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va xalqaro ta'lim dasturlarini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-158-son Farmoni;

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 29-martdagi "Agrar sektorni zamonaviy qishloq xo'jaligi texnikalari bilan ta'minlashni rag'batlantirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-103-son Qarori;

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 5-aprelda "2023-yilda Qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish, qayta ishlashni kengaytirish va qo'llab-quvvatlashning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-113-son Qarori;

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 30-sentabrdagi "O'zbekiston Respublikasi milliy malaka tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-345-son Qarori;

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 20-fevraldagi "Qishloq xo'jaligi yerlari unumdorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 97-son qarori;

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 17-iyundagi "O'zbekiston Respublikasi milliy malaka tizimini tartibga solishga qaratilgan ayrim normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi 369-son qarori.

4. Ushbu kasbiy standartda quyidagi qisqartmalar qo'llaniladi:

MMR – Milliy malaka ramkasi;

TMR – Tarmoq malaka ramkasi.

II. Kasbiy standartning pasporti

1	Kasbiy standartning nomi:	Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash	
2	Kasbiy faoliyatning asosiy maqsadi:	Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining samaradorligini oshirish uchun texnologik jarayonlarni mexanizatsiyalash, zamonaviy uskunalar va mashinalarni ishlab chiqish, joriy etish va boshqarish orqali qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yuqori sifatda va mehnat resurslarini tejagan holda yetishtirish	
3	IFUT bo'yicha seksiya, bo'lim, guruh, sinf va kichik sinf:	A seksiyasi Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi; 01 Dehqonchilik va chorvachilik, ovchilik va bu sohalarda xizmat ko'rsatish; 01.6 Qishloq xo'jalik sohasidagi yordamchi faoliyat turlari; 01.61 Qishloq xo'jalik ekinlarini yetishtirish sohasidagi yordamchi faoliyat turlari; 01.61.1 Qishloq xo'jalik texnikasini operatori va texnik xodimi bilan berish;	
4	Kasbiy standartning qisqacha mazmuni:	Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va mexanizatsiyalash, zamonaviy texnika va texnologiyalardan foydalangan holda ekin yetishtirish, chorvachilik, hosil yig'ish va boshqa agrotexnik ishlarni samarali amalga oshirish, qishloq xo'jaligi mashinalari va uskunalarini boshqarish, ularga texnik xizmat ko'rsatish, ta'mirlash hamda ishlab chiqarish	
5	Qamrab olingan kasblar ro'yxati va malaka darajasi:	Kasblar kodi va nomi:	TMR dagi malaka darajasi:
		72332003 Qishloq xo'jaligi dastgohlari va jihozlarini ekspluatatsiyasi va ularga texnik xizmat ko'rsatish bo'yicha chilangar-mexanik	3
		72332007 Traktor-buldozer texnikasi va qurilmalarini ta'mirlash hamda xizmat ko'rsatish mexanigi	3
		83410005 Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi traktorchisi-mashinist	3
		83410006 Traktorchi	3

III. Kasbiy faoliyat turining funksional xaritasi

Kasblar		Mehnat funksiyalari		Mehnat vazifalari	
T/r	Kodi va nomi	Kodi	Nomi	Kodi	Nomi
1	72332003 Qishloq xo'jaligi dastgohlari va jihozlarini ekspluatatsiyasi va ularga texnik xizmat ko'rsatish bo'yicha chilangar-mexanik	A1.3	Qishloq xo'jaligida yuqori unumdorlikka ega resurstejamkor texnologik jarayonlar, innovatsion texnika va texnologiyalardan foydalanish	A1.01.3	Qishloq xo'jaligida innovatsion texnika va texnologiyalarni qo'llashda texnikalarga texnik xizmat ko'rsatish, saqlash va rejalashtirish
				A1.02.3	Resurstejamkor va innovatsion texnikalardan foydalanish hamda mashina va mexanizmlarning ish jarayonlarini tashkil etish
		A2.3	Innovatsion texnika va texnologiyalarni qo'llash tizimida avtomatlashtirish qurilmalari, kompyuter texnologiyalari va dasturlash ishlarini tashkillashtirish	A2.01.3	Texnologik jarayonlarda avtomatlashtirish tizimlarini qo'llash
				A2.02.3	Zamonaviy axborot texnologiyalari tizimini yaratish va ulardan foydalanish
		A3.3	Loyihalash, texnika va texnologiyalarni qo'llash jarayonlarini tahlil qilish	A3.01.3	Texnologik jarayonlarni loyihalash va ularni amalda joriy qilish
				A3.02.3	Muhandislik va konstruktorlik yechimlarni amaliyotga tadbiq qilish
2	72332007 Traktor-buldozer texnikasi va qurilmalarini ta'mirlash hamda xizmat ko'rsatish mexanigi	B1.3	Qishloq xo'jaligi texnikasining uzellarini sozlash va tekshirish ishlarini bajarish	B1.01.3	Traktor, kombayn, ekish, haydash va o'rim-yig'im mashinalarining uzatmalar qutisi, gidravlik tizimi, tormoz, rul boshqaruvi va boshqa tizimlarini texnik talablarga muvofiq sozlash
				B1.02.3	Diagnostika jihozlari yordamida nosozliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish
		B2.3	Yangi o'rnatilgan va ta'mirdan chiqqan agregat va mexanizmlarni sinovdan o'tkazish va sozlash	B2.01.3	Sinovdan keyin traktor va boshqa qishloq xo'jaligi mashinalarining ishga tayyorligini baholash
				B2.02.3	Dvigatel, transmissiya va yurish qismidagi ishlarni mexanik, gidravlik va elektr usullar orqali sozlash

3	83410005 Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi traktorchisi- mashinist	D1.3	Qishloq xo'jaligi ishlarini bajarishda traktor va unga ulanadigan agregatlar bilan ishlash	D1.01.3	Haydash, kultivatsiya, urug' sepish, yig'im-terim va boshqa agrotexnik tadbirlarni traktor va qishloq xo'jaligi mashinalari yordamida bajarish
				D1.02.3	Ish jarayonida texnikaning optimal ishlashini ta'minlash va xavfsizlik qoidalariga rioya qilish
		D2.3	Traktor va agregatlarning texnik xizmat ko'rsatish	D2.01.3	Dvigatel, transmissiya, yurish qismi va boshqa uzellarni nazorat qilish, moylash, tozalash va zarur hollarda mayda ta'mirlash ishlarini bajarish
				D2.02.3	Ishdan oldin va keyin texnikani texnik ko'rikdan o'tkazish, muammolarni aniqlash va o'z vaqtida bartaraf etish
4	83410006 Traktorchilari	E1.3	Turli xil qishloq xo'jaligi ishlarida traktorni boshqarish va ishlatish	E1.01.3	Haydalgan yerlarni ishlov berish, urug' sepish, chopiq qilish, yig'im-terim ishlarini amalga oshirish
				E1.02.3	Traktorga mos agregatlar bilan kompleks ishlov berish
		E2.3	Traktorga texnik xizmat ko'rsatish ishlarini bajarish	E2.01.3	Dvigatel moyini almashtirish, filtrlarni tozalash/almashtirish, tormoz va yurish qismini tekshirish
				E2.02.3	Ishdan oldin va keyin traktorni texnik ko'rikdan o'tkazish, nosozliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish

IV. Kasblar xaritasi va mehnat funksiyalari tavsifi

Kasbning nomi:	Qishloq xo'jaligi dastgohlari va jihozlarini ekspluatatsiyasi va ularga texnik xizmat ko'rsatish bo'yicha chilangar-mexanik	
Mashg'ulot nomining kodi:	72332	
TMR bo'yicha malaka darajasi:	3	
Malakani baholashga qo'yiladigan talablar:	Tavsiya etiladi	
Amaliy tajriba (ish staji)ga qo'yilgan talablar:	Talab etilmaydi	
Layoqatiga va shaxsiy kompetensiyalarga qo'yilgan talablar:	– issiq, sovuq, changli, hidli sharoitlarda ishlashga qarshi tibbiy cheklovlarning mavjud emasligi; – resurslardan oqilona foydalanish; – samarali mehnat munosabatlarini o'rnatish; – o'zaro muloqotda xushmuomulalik; – professional rivojlanish ustida ishlash; – stressga chidamlilik va moslashuvchanlik; – tashabbuskorlik va natijaga yo'naltirilganlik; – jamoa bilan ishlash va ish jarayonini muvofiqlashtirish	
Ta'lim darajasiga qo'yilgan talablar:	boshlang'ich professional ta'lim	
Norasmiy va informal ta'lim bilan bog'liqligi:	o'rta maxsus ta'lim, umumiy o'rta ta'lim + norasmiy (informal) ta'lim yoki amaliy tajriba	
Kasbiy standartlar reyestrda mavjudligi:	–	
Kasbning boshqa mumkin bo'lgan nomlari:	–	
Boshqa kasblar bilan aloqadorligi:	TMR bo'yicha malaka darajasi	Kasbning nomi
	3	Traktor-buldozer texnikasi va qurilmalarini ta'mirlash hamda xizmat ko'rsatish mexanigi
Mehnat funksiyalarining tavsifi		
Kodi va nomi	Mehnat vazifalari	
A1.3- Qishloq xo'jaligida yuqori unumdorlikka ega resurstejamkor texnologik jarayonlar, innovatsion texnika va texnologiyalardan foydalanish	A1.01.3- Qishloq xo'jaligida innovatsion texnika va texnologiyalarni qo'llashda texnikalarga texnik xizmat ko'rsatish, saqlash va rejalashtirish	O'qitish natijalari
		Mehnat harakatlari:
		1. Innovatsion texnikaning ishchi tizimlarini texnik diagnostika vositalari yordamida tekshirish
		2. Servis reglamenti asosida rejalashtirilgan texnik xizmat ko'rsatish
		3. Avtomatlashtirilgan texnologik tizimlarning dasturiy ta'minotini yangilash va sozlash
		4. Texnikani mavsum oralig'ida to'g'ri saqlash uchun texnologik yo'riqnomaga muvofiq konservatsiya qilish
		Ko'nikmalar:

		Sensorli va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarini sozlash va kalibrlash
		Texnik xizmat reglamentlarini o'qish, tahlil qilish va xizmat ishlarini ketma-ketlikda amalga oshirish
		Diagnostika vositalari yordamida elektron va mexanik tizimlardagi nosozliklarni aniqlash va bartaraf etish
		Innovatsion texnikaning saqlash talablariga muvofiq mavsumiy konservatsiya va texnik nazoratni amalga oshirish
		Bilimlar:
		Innovatsion qishloq xo'jaligi texnikasi va ularning ishlash tamoyillari
		Avtomatlashtirilgan va elektron boshqaruv tizimlarining tuzilishi va funksional sxemasi
		Texnik xizmat ko'rsatish tartibi va ekspluatatsiya hujjatlarini o'qish va tahlil qilish qoidalari
		Texnika xavfsizligi qoidalari, ekologik talablar va energiya samaradorligi asoslari
A1.02.3- Resurstejamkor va innovatsion texnikalardan foydalanish hamda mashina va mexanizmlarning ish jarayonlarini tashkil etish		Mehnat harakatlari:
		1. Texnik topshiriq va agrotexnik talablar asosida ishga mos texnika va mexanizmlarni tanlash va ulardan foydalanish
		2. Texnikalarning ish rejimini ishlab chiqish va samaradorlikni oshirishga qaratilgan texnologik kartalarni ishlab chiqish
		3. Innovatsion va resurstejamkor texnika ishlatiladigan ish joylarini tashkil etish va monitoring qilish
		4. Mashina va mexanizmlarning optimal ish rejimini ta'minlash uchun ularning sozligi, yoqilg'i sarfi va texnik xizmat ko'rsatish holatini nazorat qilish
		Ko'nikmalar:
		Texnik-iqtisodiy ko'rsatkichlar asosida innovatsion texnikalarni tanlash va ulardan samarali foydalanish
		Mashina va mexanizmlar ish jarayonlarini agrotexnik talablar asosida rejalashtirish va tashkil qilish
		Resurstejamkor texnologiyalar bilan ishlovchi qurilmalarni sozlash, ishga tushirish va nazorat qilish
		Innovatsion texnikalarning ishlash parametrlarini masofadan monitoring va tahlil qilish
		Bilimlar:
		Innovatsion va resurstejamkor qishloq xo'jaligi texnikasi turlari, tuzilishi va ishlash tamoyillari
		Mashina va mexanizmlar ishlashining texnologik jarayonlari va ularning agrotexnik talablar bilan bog'liqligi

		Texnika va texnologiyalarni tanlashda texnik-iqtisodiy tahlil va samaradorlikni baholash usullari
		Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida masofaviy monitoring va boshqaruv tizimlari
	Mas’uliyat va mustaqillik:	1. Innovatsion texnika va texnologiyalarni xavfsiz va me’yoriy talablar asosida mustaqil boshqarish va ularga xizmat ko’rsatish uchun javobgarlik
		2. Resurstejamkor texnologik jarayonlarni amalga oshirishda yuzaga keladigan muammolarni mustaqil aniqlash va ularni bartaraf etishda ma’suliyat
		3. Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish maqsadida texnikalardan oqilona va tejamkor foydalanishda mas’uliyat
A2.3-Innovatsion texnika va texnologiyalarni qo’llash tizimida avtomatlashtirish qurilmalari, kompyuter texnologiyalari va dasturlash ishlarini tashkillashtirish	A2.01.3- Texnologik jarayonlarda avtomatlashtirish tizimlarini qo’llash	Mehnat harakatlari:
		1. Texnologik jarayonni boshqaruvchi avtomatlashtirilgan qurilmalarni o’rnatish va ularni sozlash
		2. Avtomatlashtirish tizimi orqali real vaqt rejimida jarayonni monitoring qilish va zarur hollarda parametrlarni moslashtirish
		Ko’nikmalar:
		Avtomatlashtirilgan boshqaruv qurilmalari bilan ishlash va ularni sozlash
		Jarayon parametrlarini real vaqt rejimida monitoring qilish va boshqarish
		Bilimlar:
		Avtomatlashtirilgan tizimlarning asosiy elementlari va ularning xususiyatlari
		Texnologik jarayonlarni boshqarish algoritmlari va avtomatik nazorat tamoyillari
	A2.02.3- Zamonaviy axborot texnologiyalari tizimini yaratish va ulardan foydalanish	Mehnat harakatlari:
		1. Axborot tizimini loyihalash, o’rnatish va ishga tushirish
		2. Axborot tizimlari orqali ma’lumotlarni kiritish, saqlash, tahlil qilish va uzatish
		Ko’nikmalar:
		Axborot tizimlarini ishlab chiqishda ofis dasturlari, ma’lumotlar bazasi va bulutli texnologiyalar bilan ishlash
		Axborotlarni tezkor topish, saqlash va yetkazish
		Bilimlar:
		Axborot tizimlarining tarkibiy qismlari va ularning funksiyalari
		Ma’lumotlarni qayta ishlash, saqlash va uzatish usullari hamda xavfsizlik qoidalari
	Mas’uliyat va mustaqillik:	1. Avtomatlashtirish va dasturlash ishlarini bajarishda texnika xavfsizligi va tizim ishonchligini ta’minlash uchun javobgarlik

		2. Kompyuter texnologiyalari va dasturlar bilan ishlashda mustaqil qaror qabul qilish va yuzaga kelgan muammolarni hal qilishga intilish
A3.3-Loyihalash, texnika va texnologiyalarni qo'llash jarayonlarini tahlil qilish	A3.01.3- Texnologik jarayonlarni loyihalash va ularni amalda joriy qilish	Mehnat harakatlari:
		1. Jarayon xaritalari, texnologik sxemalar va ish tartiblarini ishlab chiqish
		2. Loyihalashtirilgan texnologik jarayonlarni ishlab chiqarish muhitida sinovdan o'tkazish va tatbiq etish
		Ko'nikmalar:
		Texnologik jarayonning ish ketma-ketligini grafik va sxematik shaklda loyihalash
		Loyihalashtirilgan texnologik yechimni ishlab chiqarish sharoitida sinovfan o'tkazish, joriy qilish va sozlash
		Bilimlar:
		Texnologik jarayonlarning bosqichlari, tahlil usullari va loyihalash tamoyillari
		Ishlab chiqarish sharoitida yangi texnologik yechimlarni joriy qilish va baholash mezonlari
	A3.02.3- Muhandislik va konstruktorlik yechimlarni amaliyotga tadbiq qilish	Mehnat harakatlari:
		1. Konstruktorlik hujjatlar asosida qurilma va tizim elementlarini yig'ish va sozlash
		2. Yangi muhandislik yechimlarni ishlab chiqarish jarayoniga sinov asosida joriy qilish va ularning samaradorligini baholash
		Ko'nikmalar:
		Chizmalar va texnik hujjatlar asosida qurilmalarni yig'ish va sozlash
		Yangi konstruktorlik yechimlarni ishlab chiqarish sharoitida sinovdan o'tkazish va takomillashtirish
		Bilimlar:
		Konstruktorlik hujjatlar, chizmalar va texnologik xaritalarni o'qish va tahlil qilish usullari
		Muhandislik yechimlarini ishlab chiqarish jarayonlariga moslashtirish tamoyillari va texnik talablar
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Texnik va texnologik yechimlarni tanlashda tahliliy xulosalar asosida mustaqil qaror qabul qilish va uning natijalari uchun javobgarlik
		2. Loyihalash va texnologik jarayonlarni baholashda aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etishda mas'uliyat
Texnik va/yoki texnologik talab		Multimetr, diagnostika skanerlari va boshqa zamonaviy diagnostika jihozlaridan foydalanish

Kasbning nomi:	Traktor-buldozer texnikasi va qurilmalarini taʼmirlash hamda xizmat koʻrsatish mexanigi	
Mashgʻulot nomining kodi:	72332	
TMR boʻyicha malaka darajasi:	3	
Malakani baholashga qoʻyiladigan talablar:	Tavsiya etiladi	
Amaliy tajriba (ish staji)ga qoʻyilgan talablar:	Talab etilmaydi	
Layoqatiga va shaxsiy kompetensiyalarga qoʻyilgan talablar:	– issiq, sovuq, changli, hidli sharoitlarda ishlashga qarshi tibbiy cheklovlarning mavjud emasligi; – resurslardan oqilona foydalanish; – samarali mehnat munosabatlarini oʻrnatish; – oʻzaro muloqotda xushmuomalalik; – professional rivojlanish ustida ishlash; – stressga chidamlilik va moslashuvchanlik; – tashabbuskorlik va natijaga yoʻnaltirilganlik; – jamoa bilan ishlash va ish jarayonini muvofiqlashtirish	
Taʼlim darajasiga qoʻyilgan talablar:	boshlangʻich professional taʼlim	
Norasmiy va informal taʼlim bilan bogʻliqligi:	oʻrta maxsus taʼlim, umumiy oʻrta taʼlim + norasmiy (informal) taʼlim yoki amaliy tajriba	
Kasbiy standartlar reyestrda mavjudligi:	–	
Kasbning boshqa mumkin boʻlgan nomlari:	–	
Boshqa kasblar bilan aloqadorligi:	TMR boʻyicha malaka darajasi	Kasbning nomi
	3	Qishloq xoʻjaligi dastgohlari va jihozlarini ekspluatatsiyasi va ularga texnik xizmat koʻrsatish boʻyicha chilangar-mexanik
Mehnat funksiyalarining tavsifi		
Kodi va nomi	Mehnat vazifalari	
B1.3-Qishloq xoʻjaligi texnikasining uzellarini sozlash va tekshirish ishlarini bajarish	B1.01.3-Traktor, kombayn, ekish, haydash va oʻrim-yigʻim mashinalarining uzatmalar qutisi, gidravlik tizimi, tormoz, rul boshqaruvi va boshqa tizimlarini texnik talablarga muvofiq sozlash	Oʻqitish natijalari
		Mehnat harakatlari:
		1. Uzatmalar qutisi, gidravlik va tormoz tizimlarini texnik hujjatlarga muvofiq sozlash va sinovdan oʻtkazish
		2. Rul boshqaruvi va yurish qismining sozligini tekshirish va zarur sozlash ishlarini amalga oshirish
		3. Maxsus asbob-uskunalar yordamida texnika parametrlarini oʻlchash va normativ talablarga moslashtirish
		Koʻnikmalar:
Gidravlik, tormoz va uzatmalar tizimining ish holatini aniqlash va ularni texnik talablarga mos ravishda sozlash		

		Rul boshqaruvi va yurish qismini sozlashda maxsus asbob-uskunalaridan foydalanish
		Texnik xizmat hujjatlari asosida mashina tizimlarini sinovdan o'tkazish va sozlash
		Bilimlar:
		Qishloq xo'jaligi mashinalarining asosiy tizimlari tuzilishi va ishlash tamoyillari
		Sozlash tartibi va texnik talablarga muvofiq me'yoriy parametrlar
		Texnik xizmat ko'rsatish hujjatlari, chizmalar va ekspluatatsiya qo'llanmalari bilan ishlash qoidalari
	B1.02.3-Diagnostika jihozlari yordamida nosozliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish	Mehnat harakatlari:
		1. Diagnostika qurilmasini texnika tizimiga ulash va ish holatini tekshirish
		2. Aniqlangan nosozliklar bo'yicha xatolik kodlarini o'qish va tahlil qilish
		3. Nosozlikni aniqlash, texnik hujjatlarga muvofiq ta'mirlash va almashtirish
		Ko'nikmalar:
		Diagnostika qurilmalaridan foydalanish
		Xatolik kodlari va real vaqt parametrlarini tahlil qilish hamda ularni texnik hujjatlar bilan solishtirish
		Tizimdagi aniqlangan nuqsonlarni bartaraf etish uchun mos asboblardan foydalanish va xavfsizlik qoidalarga rioya qilish
		Bilimlar:
		Qishloq xo'jaligi texnikasining elektron, gidravlik va mexanik tizimlari asoslari
		Diagnostika uskunalarini va ularning dasturiy ta'minotlar bilan ishlash tamoyillari
		Nosozliklarni aniqlash va bartaraf etishning texnologik ketma-ketligi va texnik xavfsizlik me'yorlari
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Texnikaning uzil va tizimlarini texnik reglamentga muvofiq mustaqil sozlash va ishlarning sifatli bajarilishi uchun javobgarlik
		2. Sozlash jarayonida yuzaga keladigan texnik muammolarni muhandislik yondashuvi asosida mustaqil tahlil qilish
		3. Texnika bilan ishlashda mehnat muhofazasi va xavfsizlik qoidalarga qat'iy rioya qilishda mas'uliyat
B2.3-Yangi o'rnatilgan va ta'mirdan chiqqan agregat va mexanizmlarni	B2.01.3-Sinovdan keyin traktor va boshqa qishloq xo'jaligi mashinalarining ishga tayyorligini	Mehnat harakatlari:
		1. Sinovdan o'tkazilgan texnikaning asosiy tizimlarini ishga tushirish va ularning ish rejimini tekshirish
		2. Texnika ishga tushirilgandan so'ng diagnostika vositalari yordamida parametrlarni o'lchash va normativlarga muvofiqligini baholash

sinovdan o'tkazish va sozlash	baholash	3. Aniqlangan nomuvofiqlik va kamchiliklarni hujjatlashtirish va ularni bartaraf etish uchun choralar ko'rish
		Ko'nikmalar:
		Ishga tushirilgan texnikaning asosiy funksional tizimlarini to'liq tekshirish va baholash
		Texnik holatni baholashda maxsus o'lchov asboblari va elektron diagnostika qurilmalaridan foydalanish
		Baholash natijalarini texnik hujjatlar bilan solishtirish
		Bilimlar:
		Qishloq xo'jaligi texnikasining asosiy uzal va tizimlari, ularning funksiyasi va normal ishlash ko'rsatkichlari
		Texnika sinovi, ekspluatatsiyaga topshirish va baholash tartibi
		Texnik nazorat standartlari
		Xavfsizlik qoidalari, diagnostika jarayonida aniqlanishi mumkin bo'lgan xavflar va ularni oldini olish usullari
	B2.02.3-Dvigatel, transmissiya va yurish qismidagi ishlarni mexanik, gidravlik va elektr usullar orqali sozlash	Mehnat harakatlari:
		1. Dvigatelning asosiy tizimlarini sozlash va ularning ishlash parametrlarini normaga keltirish
		2. Transmissiya va yurish qismini texnik hujjatlar asosida tekshirish, sozlash va ulangan uzellarni sinovdan o'tkazish
		3. Gidravlik va elektr boshqaruv tizimlari nosozliklarini aniqlash, ularni sozlash va kerakli elementlarni almashtirish
		Ko'nikmalar:
		Dvigatel va transmissiya tizimlarini mexanik usullar orqali sozlash va sinovdan o'tkazish
		Gidravlik tizimlarda bosimni sozlash, gidronasos va gidrotsilindr ishini tekshirish
		Elektr tizimlari va ulanishlarini tekshirish
		Bilimlar:
		Dvigatel, transmissiya, yurish qismi va ish organlarining konstruksiyasi, ishlash tamoyillari va sozlash me'yorlari
		Gidravlik va elektr tizimlarining komponentlari va ularning o'zaro aloqasi
		Sozlash ishlarida qo'llaniladigan asbob-uskunalar va xavfsizlik qoidalari
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Sozlangan yoki ta'mirdan chiqqan agregatlarning xavfsiz va samarali ishlashi uchun javobgarlik
		2. Sinov natijalariga tayangan holda texnik hujjatlar asosida qaror qabul qilish va sozlash jarayonini mustaqil tashkil etish

Texnik va/yoki texnologik talab	Multimetr, diagnostika skanerlari va boshqa zamonaviy diagnostika jihozlaridan foydalanish
--	--

Kasbning nomi:	Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi traktorchisi-mashinist	
Mashg'ulot nomining kodi:	83410	
TMR bo'yicha malaka darajasi:	3	
Malakani baholashga qo'yiladigan talablar:	Tavsiya etiladi	
Amaliy tajriba (ish staji)ga qo'yilgan talablar:	Talab etilmaydi	
Layoqatiga va shaxsiy kompetensiyalarga qo'yilgan talablar:	– issiq, sovuq, changli, hidli sharoitlarda ishlashga qarshi tibbiy cheklovlarining mavjud emasligi; – resurslardan oqilona foydalanish; – samarali mehnat munosabatlarini o'rnatish; – o'zaro muloqotda xushmuomalalik; – professional rivojlanish ustida ishlash; – stressga chidamlilik va moslashuvchanlik; – tashabbuskorlik va natijaga yo'naltirilganlik; – jamoa bilan ishlash va ish jarayonini muvofiqlashtirish	
Ta'lim darajasiga qo'yilgan talablar:	boshlang'ich professional ta'lim	
Norasmiy va informal ta'lim bilan bog'liqligi:	o'rta maxsus ta'lim, umumiy o'rta ta'lim + norasmiy (informal) ta'lim yoki amaliy tajriba	
Kasbiy standartlar reyestrda mavjudligi:	–	
Kasbning boshqa mumkin bo'lgan nomlari:	–	
Boshqa kasblar bilan aloqadorligi:	TMR bo'yicha malaka darajasi	Kasbning nomi
	3	Qishloq xo'jaligi dastgohlari va jihozlarini ekspluatatsiyasi va ularga texnik xizmat ko'rsatish bo'yicha chilangar-mexanik
Mehnat funksiyalarining tavsifi		
Kodi va nomi	Mehnat vazifalari	
D1.3-Qishloq xo'jaligi ishlarini bajarishda traktor va unga ulanadigan agregatlar bilan ishlash	D1.01.3-Haydash, kultivatsiya, urug' sepish, yig'im-terim va boshqa agrotexnik tadbirlarni traktor va qishloq xo'jaligi mashinalari yordamida bajarish	O'qitish natijalari
		Mehnat harakatlari:
		1. Traktor va unga ulanadigan agregatlarni ishga tayyorlash, agregatlash va sozlash
		2. Mashina yordamida agrotexnik ishlarni bajarish: haydash, kultivatsiya, urug' sepish, chopiq, o'rim va mineral o'g'itlar sepish
		3. Ish tugagach texnikani tozalash, tekshirish va saqlashga tayyorlash
		Ko'nikmalar:
		Traktor va turli qishloq xo'jaligi mashinalarini xavfsiz boshqarish va ulardan samarali foydalanish Agrotexnik tadbirlarga mos texnik sozlamalarni mustaqil amalga oshirish

		Texnikaga xizmat ko'rsatish: moylash, filtrlarni tozalash, uzellarni tekshirish
		Bilimlar:
		Asosiy agroteknik tadbirlarning texnologiyasi
		Traktor va qishloq xo'jaligi mashinalarining tuzilishi, ishlash tamoyili va ularni ishga tayyorlash tartibi
		Texnika xavfsizligi, yoqilg'i-tejamkorlik, xizmat muddati va texnik xizmat ko'rsatish normalari
	D1.02.3-Ish jarayonida texnikaning optimal ishlashini ta'minlash va xavfsizlik qoidalariga rioya qilish	Mehnat harakatlari:
		1. Texnika ishga tushirilishidan oldin texnik holatini tekshirish va xizmat ko'rsatish
		2. Ish vaqtida texnika yuklamasini kuzatish, ish rejimini nazorat qilish
		3. Xavfsizlik belgilariga rioya qilish va xavf tug'ilganda texnikani to'xtatish choralarini ko'rish
		Ko'nikmalar:
		Traktorda xavfsiz va barqaror ish rejimida ishlash
		Texnikadagi nosozlik belgilarini vaqtida aniqlash
		Xavfsizlik talablariga muvofiq sinovlarni o'tkazish
		Bilimlar:
		Texnikaning optimal ishlash parametrlari
		Texnika xavfsizligi va mehnatni muhofaza qilish qoidalari
		Ish joyida favqulodda vaziyatlarda harakat qilish tartibi
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Texnikani ishga tayyorlash va xavfsiz ekspluatatsiya qilish uchun mas'uliyat
		2. Traktor va unga ulanadigan agregatlarni mustaqil tarzda ishga tayyorlash, ularni texnik talablar asosida sozlash hamda ish davomida xavfsiz ishlashini ta'minlashda javobgarlik
D2.3-Traktor va agregatlarning texnik xizmat ko'rsatish	D2.01.3-Dvigatel, transmissiya, yurish qismi va boshqa uzellarni nazorat qilish, moylash, tozalash va zarur hollarda mayda ta'mirlash ishlarini bajarish	Mehnat harakatlari:
		1. Texnikaning asosiy uzellarini ko'zdan kechirish va ishga tayyor holatini baholash
		2. Dvigatel va harakat uzellarini moylash, filtrlarni tozalash va almashtirish
		3. Aniqlangan kichik nosozliklarni ta'mirlash
		Ko'nikmalar:
		Texnik xizmat ko'rsatish reglamentiga muvofiq nazorat va moylash ishlarini bajarish
		Asbob-uskunalar yordamida uzellarning texnik holatini aniqlash va xizmat ko'rsatish
		Yengil darajadagi mexanik nosozliklarni o'z vaqtida bartaraf etish
		Bilimlar:
		Dvigatel, transmissiya va yurish qismlarining tuzilishi va ishlash tamoyili

		Moylash sxemalari va mos moy turlari
		Kichik ta'mirlash ishlarida foydalaniladigan asbob turlari
		Texnika xavfsizligi va mehnatni muhofaza qilish qoidalari
	D2.02.3-Ishdan oldin va keyin texnikani texnik ko'rikdan o'tkazish, muammolarni aniqlash va o'z vaqtida bartaraf etish	Mehnat harakatlari:
		1. Texnikaning tashqi ko'rinishi, moy, yoqilg'i va sovutish suvi darajasini tekshirish
		2. Ishdan keyin uzellarni ko'zdan kechirish va yuzaga kelgan nosozliklarni aniqlash
		3. Aniqlangan muammolar bo'yicha nosozliklar ro'yxatini tuzish
		Ko'nikmalar:
		Texnikani har kuni ishga tushirishdan oldin va so'ng tekshirish
		Nosozlik belgilarini aniqlash, kelib chiqish sabablarini o'rganish
		Texnik holat haqida hujjatlashtirish va tegishli mutaxassislarga xabar berish
		Bilimlar:
		Traktor va agregatlarning texnik ko'rikdan o'tkazish tartibi
		Eng ko'p uchraydigan nosozliklar va ularning xavfsizlikka ta'siri
		Texnik xizmat jurnallari va defektatsiya hujjatlarini yuritish normalari
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Texnik xizmat ishlar sifati uchun javobgarlik
		2. Xavfsizlik va texnik me'yorlarga qat'iy rioya qilishda mas'uliyat
		3. Kichik nosozliklarni mustaqil bartaraf etish
Texnik va/yoki texnologik talab		Multimetr, diagnostika skanerlari va boshqa zamonaviy diagnostika jihozlaridan foydalanish

Kasbning nomi:	Traktorch	
Mashg'ulot nomining kodi:	83410	
TMR bo'yicha malaka darajasi:	3	
Malakani baholashga qo'yiladigan talablar:	Tavsiya etiladi	
Amaliy tajriba (ish staji)ga qo'yilgan talablar:	Talab etilmaydi	
Layoqatiga va shaxsiy kompetensiyalarga qo'yilgan talablar:	– issiq, sovuq, changli, hidli sharoitlarda ishlashga qarshi tibbiy cheklovlarning mavjud emasligi; – resurslardan oqilona foydalanish; – samarali mehnat munosabatlarini o'rnatish; – o'zaro muloqotda xushmuomulalik; – professional rivojlanish ustida ishlash; – stressga chidamlilik va moslashuvchanlik; – tashabbuskorlik va natijaga yo'naltirilganlik; – jamoa bilan ishlash va ish jarayonini muvofiqlashtirish	
Ta'lim darajasiga qo'yilgan talablar:	boshlang'ich professional ta'lim	
Norasmiy va informal ta'lim bilan bog'liqligi:	o'rta maxsus ta'lim, umumiy o'rta ta'lim + norasmiy (informal) ta'lim yoki amaliy tajriba	
Kasbiy standartlar reyestrda mavjudligi:	–	
Kasbning boshqa mumkin bo'lgan nomlari:	–	
Boshqa kasblar bilan aloqadorligi:	TMR bo'yicha malaka darajasi	Kasbning nomi
	3	Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi traktorchisi-mashinist
Mehnat funksiyalarining tavsifi		
Kodi va nomi	Mehnat vazifalari	
E1.3-Turli xil qishloq xo'jaligi ishlarida traktorni boshqarish va ishlatish	E1.01.3-Haydalgan yerlarni ishlov berish, urug' sepish, chopiq qilish, yig'im-terim ishlarini amalga oshirish	O'qitish natijalari
		Mehnat harakatlari:
		1. Agrotexnik ish turiga mos traktor va agregatni tanlash, ulash va ishga tayyorlash
		2. Texnika yordamida belgilangan chuqurlik, oraliq va tezlikda agrotexnik tadbirlarni amalga oshirish
		3. Ish tugagandan keyin texnikani tozalash, ko'zdan kechirish
		Ko'nikmalar:
		Traktor va agregatlarni boshqarish va maydonda samarali ishlatish
		Agrotexnik me'yorlarga muvofiq ishlov berish
		Ishdan oldin va keyin texnik xizmat ko'rsatish
		Bilimlar:
		Agrotexnik tadbirlarni o'tkazish texnologiyasi
		Mashina va agregatlarning tuzilishi va sozlash usullari

		Yerga ishlov berishda xavfsizlik qoidalari va ish unumdorligini oshirish usullari
	E1.02.3-Traktorga mos agregatlar bilan kompleks ishlov berish	Mehnat harakatlari:
		1. Traktorga agregatlarni texnik talablar asosida ulash va sozlash
		2. Agregat bilan belgilangan agrotexnik ish turini amalga oshirish
		3. Ish tugagandan so'ng agregatlarni ajratish, tozalash va texnik holatini tekshirish
		Ko'nikmalar:
		Traktorga turli agregatlarni xavfsiz va to'g'ri agregatlash
		Agregatlarni sozlash va ularga samarali texnik xizmat ko'rsatish
		Agregat holatini muntazam nazorat qilish
		Bilimlar:
		Agregatlarning tuzilishi, ishlash tamoyili va ularni traktor bilan moslashtirish usullari
		Agrotexnik ishlov talablari
		Agregatlarni ishlatishda texnik xizmat ko'rsatish me'yorlari
		Mehnatni muhofaza qilish qoidalari
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Traktorni ishga tayyorlash va boshqarishda texnik xavfsizlik hamda ishlash talablariga rioya qilish uchun javobgarlik
		2. Maydonda bajarilayotgan ish turiga qarab traktor harakatini mustaqil nazorat qilish
E2.3-Traktorga texnik xizmat ko'rsatish ishlarini bajarish	E2.01.3-Dvigatel moyini almashtirish, filtrlarni tozalash/almashtirish, tormoz va yurish tizimini tekshirish	Mehnat harakatlari:
		1. Dvigatel moyini belgilangan texnik reglamentga muvofiq to'kish va yangisini quyish
		2. Havo, moy va yoqilg'i filtrlarini tozalash va almashtirish
		3. Tormoz va yurish tizimi qismlari sozligini tekshirish
		Ko'nikmalar:
		Moy almashtirish
		Filtrlarni ajratish, tozalash va yangisini o'rnatish
		Tormoz diskleri, pedal oraliqlari va yurish qismi uzellarini tekshirish
		Bilimlar:
		Moy turlari, ularning dvigatelga mosligi va almashtirish davriyligi
		Filtrlarning tuzilishi va funksiyalari
		Tormoz va yurish tizimlarining asosiy qismlari va tekshirish mezonlari
		Mehnat harakatlari:
		1. Traktorning asosiy tizimlari sozligini tekshirish va ishga tayyorlik holatini baholash

	E2.02.3-Ishdan oldin va keyin traktorni texnik ko'rikdan o'tkazish, nosozliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish	2. Nosozlik belgilar aniqlangan hollarda, ularni hujjatlashtirish va zarur hollarda kichik ta'mirlash ishlarini amalga oshirish
		3. Texnik ko'rik natijalarini xizmat daftariga yozish va mas'ullarga xabar berish
		Ko'nikmalar:
		Traktorni har kuni ishga tushirishdan oldin va keyin tekshirish
		Nosozlik belgilarini aniqlash va baholash
		Oddiy texnik muammolarni o'z vaqtida bartaraf etish
		Bilimlar:
		Traktorni texnik ko'rikdan o'tkazish tartibi
		Eng ko'p uchraydigan nosozliklar va ularning sabablari
		Texnik xizmat jurnali va hujjatlarni yuritish qoidalari
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Traktorni ishga tayyorlashda texnik xizmat ishlarini mustaqil bajarish va ularning sifati uchun javobgarlik
		2. Nosozliklarni o'z vaqtida aniqlash va kichik ta'mirlash ishlarini rahbarsiz mustaqil amalga oshirish
		3. Ish davomida xavfsizlik talablariga rioya qilish va texnika holatini doimiy nazorat qilishda mas'uliyat
Texnik va/yoki texnologik talab		Multimetr, diagnostika skanerlari va boshqa zamonaviy diagnostika jihozlaridan foydalanish

V. Kasbiy standartning texnik ma'lumotlari

5.1. Kasbiy standartni ishlab chiqishda ishtirok etgan tashkilot (korxona)lar to'g'risida ma'lumot

T/r	Ishlab chiquvchilar to'g'risida ma'lumot	
	Ish joyi va lavozimi	Familiyasi, ismi, otasining ismi
1	Qishloq xo'jaligi vazirligi Ilm-fan, innovatsiyalar va ta'limni rivojlantirish boshqarmasi kasbiy malakalarni rivojlantirish bo'yicha bosh mutaxassisi	Suvanqulov Shohhusan Muxammad o'g'li
2	Toshkent davlat agrar universiteti O'quv-uslubiy boshqarmasi bosh mutaxassisi	G'afurov Jahongir Majid o'g'li
3	ToshDAU "Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish" kafedrası mudiri, dotsent	Mirzaxodjayev Sherzodxuja Shoxruxovich
4	ToshDAU "Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish" kafedrası dotsenti	Xalilov Raxmonberdi Djanovich
5	ToshDAU "Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish" kafedrası dotsenti	Xaliknazarov Urolboy Abduraxmonovich
6	"TOSHKENT TRAKTOR ZAVODI" mas'uliyati cheklangan jamiyati direktori	Matkarimov Ulug'bek Izzatullayevich